รายงานผลการเข้าฝึกอบรม

หลักสูตร

"การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิค Data Mining โดยซอฟต์แวร์ RapidMiner Studio 6 (ขั้นพื้นฐานและปานกลาง)"

จัดโดย

ห้างหุ้นส่วนสามัญดาต้า คิวบ์

ณ โรงแรมเคยูโฮม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสาตร์ วิทยาเขตบางเขน กรุงเทพฯ

วันที่ 25-27 มิถุนายน 2558

ผู้จัดทำ

รองศาสตราจารย์ ณัฐพร เห็นเจริญเลิศ

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากทุนพัฒนาบุคลากรประจำปีงบประมาณ 2558

1. ชื่อ น.ส.ณัฐพร **นามสกุล** เห็นเจริญเลิศ **อายุ** 50 **ปี**

ตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ **ระดับ** 9 **สังกัด** สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ไปเข้าร่วมฝึกอบรมหลักสูตร การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิค Data Mining โดยซอฟต์แวร์ RapidMiner Studio 6 (ขั้นพื้นฐานและปานกลาง)

วันที่ 25-27 มิถุนายน 2558 รวมระยะเวลา 3 วัน

2.วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

1) เพื่อศึกษาการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิค Data Mining โดยซอฟต์แวร์ RapidMiner Studio 6

2) เพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการวิจัย

3.สรุปเนื้อหา จากการฝึกอบรมการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิค Data Mining โดยซอฟต์แวร์ RapidMiner Studio 6 บรรยายโดย อ.ดร.เอกสิทธิ์ พัชรวงศ์ศักดา ดังนี้

ภาพรวมของหลักสูตร

โลกในยุคปัจจุบันได้ก้าวเข้าไปสู่ยุคที่เรียกว่า “Big Data” หรือ “ข้อมูลอภิมหาศาล” เนื่องจากในแต่ละวันมีข้อมูลเกิดขึ้นมากมาย อาทิเช่น ข้อมูลสมาชิกของ Facebook ข้อมูลการซื้อสินค้าจากในซุปเปอร์มาร์เกตต่างๆ และเพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดเราจำเป็นต้องนำข้อมูลอภิมหาศาลเหล่านี้มาทำการวิเคราะห์ (analyze) ซึ่งเทคนิคหนึ่งที่ได้รับการนิยมอย่างสูงในปัจจุบัน คือ เทคนิค Data Mining ซึ่งเป็นเทคนิคที่ค้นหาความสัมพันธ์ในข้อมูล เช่น ถ้าลูกค้าซื้อเบียร์แล้วลูกค้าจะซื้อผ้าอ้อมร่วมไปด้วย หรือถ้าเรากด Like หน้า Facebook page เราจะเห็นว่า Facebook มีระบบแนะนำ page อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมาให้ด้วย หรือการสร้างโมเดลเพื่อทำนายสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น ทำนายยอดขายในไตรมาสถัดไป หรือ การทำนายว่าพนักงานคนไหนที่จะลาออกจากบริษัทในช่วง 3 เดือนข้างหน้า ตัวอย่างเหล่านี้ล้วนเป็นผลมาจากการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้าน Data Mining

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วย Data Mining นี้กำลังเป็นที่นิยมไปทั่วโลกด้วยแรงขับเคลื่อนอย่างหนึ่งคือการมีซอฟต์แวร์ที่ช่วยให้ทำการวิเคราะห์ได้ง่ายขึ้น แต่ซอฟต์แวร์ส่วนใหญ่จะเป็นซอฟต์แวร์เชิงพาณิชย์ (commercial software) เช่น SAS Enterprise Miner หรือ IBM Intelligent Miner ทว่าการลงทุนซื้อซอฟต์แวร์เชิงธุรกิจเหล่านี้มาใช้งานอาจจะไม่คุ้มค่าในการลงทุนสำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) หรืออาจารย์ นักวิจัย และ นักศึกษาระดับปริญญาโทและเอก ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ดังนั้นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้เราสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านี้ได้คือการใช้ open source software ที่สามารถดาวน์โหลดมาใช้งานได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (ฟรี !!!) เช่น ซอฟต์แวร์ Weka ผมคลุกคลีกับ Weka มาเป็นเวลาหลายปี เคยเขียนคู่มือการใช้งาน Weka Explorer ลงในนิตยสาร OpenSource2Day สร้างหลักสูตรการอบรม

การใช้งาน Weka Explorer และอบรมการใช้งานซอฟต์แวร์ตัวนี้มาเป็นจำนวนเกือบยี่สิบรุ่น แม้ว่าซอฟต์แวร์นี้จะใช้งานได้ง่ายสำหรับผู้เริ่มต้นและสะดวกที่จะนำไปใช้ในการพัฒนา Web Application แต่ในหลายๆ ครั้งผมมักจะพบข้อจำกัดหรือความยากในการแสดงผลจากซอฟต์แวร์ตัวนี้ ดังนั้นผมจึงหันมาสนใจซอฟต์แวร์ตัวอื่นที่สามารถทดแทนหรือดีกว่าซอฟต์แวร์ Weka Explorer และผมก็พบกับซอฟต์แวร์ RapidMiner Studio 6 ซึ่งเป็นซอฟต์แวร์ทาง Data Mining ที่ได้รับการโหวตว่ามีผู้ใช้งานมากที่สุดจากเว็บไซต์ KDnuggets.com เมื่อปี 2013

ความรู้เกี่ยวกับข้อมูล และการทำเหมืองข้อมูล

ข้อมูลสามารถแบ่งตามแหล่งที่มาได้ดังนี้

1. ข้อมูลภายในองค์กร/บริษัท เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการซื้อขาย ข้อมูลประวัติลูกค้า ข้อมูลประวัติพนักงาน เป็น transaction 88% log data 73% Emails 57%
2. ข้อมูลภายนอกองค์กร/บริษัท เช่น ข้อมูลจาก social media ต่างๆ ข่าว ข้อมูลรูปภาพ เสียง

ซึ่งสามารถนำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์ให้มีประโยชน์ต่อองค์กรได้

คำจำกัดความ ฐานข้อมูล (Database) ฐานข้อมูลใช้ในการจัดเก็บข้อมูล ลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล เน้นการจัดเก็บ เพิ่ม แก้ไขและลบข้อมูลได้ถูกต้อง

คลังข้อมูล (Data Warehouse) คลังข้อมูลรวบรวมข้อมูลจากหลายๆ ฐานข้อมูล แปลงข้อมูลให้มีความเหมือนกัน เหมาะสำหรับการเรียกดู (view) เพื่อสร้างรายงานสรุปผลต่างๆ

การทำเหมืองข้อมูล (Data Mining) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อค้นหาความสัมพันธ์หรือรูปแบบที่มีประโยชน์ในฐานข้อมูล

ตัวอย่างการนำ Data Mining ไปใช้งาน เช่น การทำบัตรสมาชิก (loyalty card) ของห้างร้านต่างๆ เพื่อ

- ติดตามพฤติกรรมการซื้อสินค้าของลูกค้าจากบัตร loyalty
- นำมาวิเคราะห์และนำเสนอเป็นโปรโมชันพิเศาให้แต่ละบุคคล
- เพิ่มโอกาสในการขายสินค้าให้กับลูกค้า
- กระตุ้นให้ลูกค้าได้ซื้อสินค้ามากขึ้น เช่น ซื้อสินค้าวันนี้ จะได้ส่วนลดพิเศษ ทำให้ลูกค้าเกิดการตัดสินใจซื้อทันที

ตัวอย่างการวิเคราะห์ เช่น ห้าง Walmart พบว่าทุกวันศุกร์หลังบ่ายโมงจะมีลูกค้าเพศชายอายุระหว่าง 25-35 ปีซื้อสินค้าเบียร์และ Diapersมากที่สุด

ห้าง Target ทำการวิเคราะห์การซื้อสินค้าของลูกค้าเพศหญิงพบรูปแบบว่าถ้ามีการซื้อวิตามิน ซื้ออาหารบำรุง ซื้อตู้เตียงเพิ่ม ลูกค้าจะเริ่มตั้งครรภ์ Target จะส่งโปรโมชั่นที่เกี่ยวข้องไปให้ลูกค้าเหล่านั้น

การแนะนำสินค้าที่เกี่ยวข้องของเว็บไซต์ amazon.com ให้กับลูกค้าที่เคยเข้าสั่งซื้อหนังสือ หรือเว็บ Netflix แนะนำภาพยนต์ที่คล้ายกับที่เคยดู การทำนายอายุและเพศจากรูปภาพ การแนะนำข่าวที่เกี่ยวข้อง

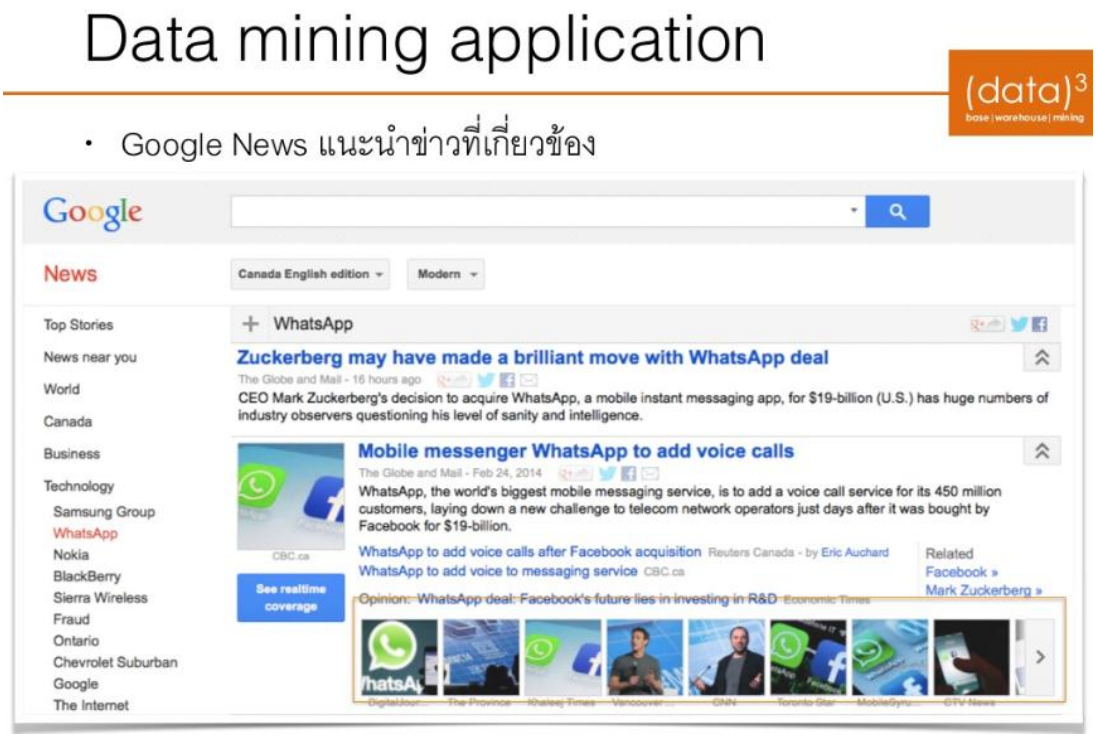

การวิเคราะห์โดยทำเหมืองข้อมูลตาม methodology ของ CRISP-DM (Cross-Industry Standard Process for Data Mining) ซึ่งพัฒนาโดย 3 บริษัทคือ บริษัท SPSS บริษัท DaimlerChrysler และบริษัท NCR เป็น workflow มาตรฐานสำหรับทำ data mining ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน

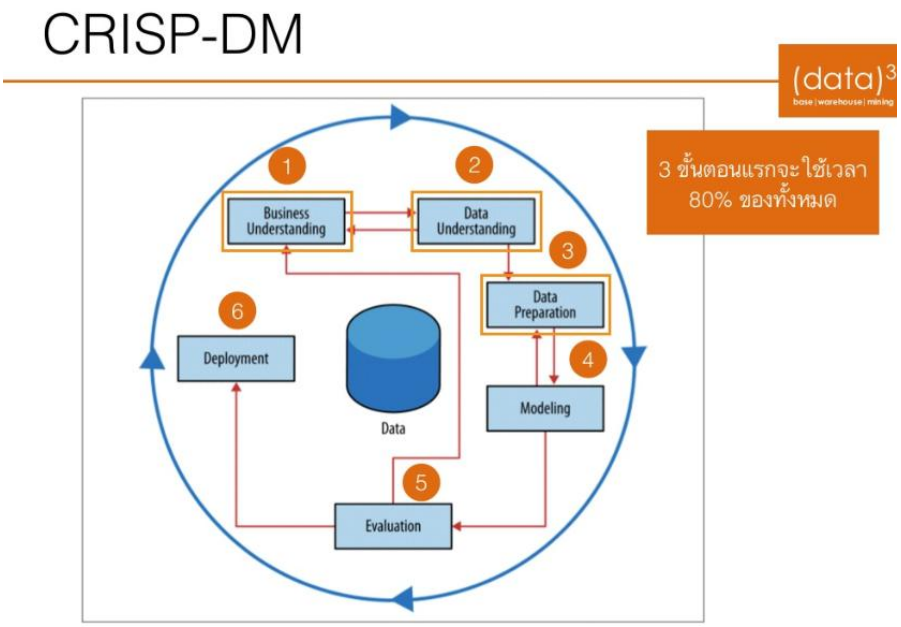

1. Business Understanding เป็นขั้นตอนแรกของ CRISP-DM โดยการทำความเข้ากับปัญหาหรือโอกาสเชิงธุรกิจ เป็นการตั้งเป้าหมาย ระบุ output หรือเป้าหมายที่ต้องการได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย data mining ตัวอย่างเช่น
    - ทำอย่างไรถึงเพิ่มยอดขายให้กับสินค้าชนิดต่างๆ ได้
    - ต้องการแบ่งกลุ่มนักศึกษาออกตามความสนใจ
    - ทำอย่างไรให้ลูกค้ากลับมาซื้อสินค้าได้อีก
    - อยากทำนายปริมาณน้ำฝนที่ตกใน 2 วันถัดไป
    - อยากรู้ว่าลูกค้าคนใดบ้างมีโอกาสป่วยเป็นโรคมะเร็ง
2. Data Understanding ขั้นตอนนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งข้อมูลถูกต้องน่าเชื่อถือ ข้อมูลที่ได้มีปริมาณมากเพียงพอ ข้อมูลที่ได้มีความเหมาะสม มีรายละเอียดเพียงพอต่อการนำไปใช้ในการวิเคราะห์ ตัวอย่างเช่น ข้อมูลการซื้อสินค้าของแต่ละบุคคล ข้อมูลการลงทะเบียนและผลการศึกษาของนักศึกษา
3. Data Preparation ขั้นตอนการเตรียมข้อมูลเป็นขั้นตอนที่ใช้เวลานานที่สุด เนื่องจากโมเดลที่ได้จากการทำดาต้าไมนิ่งจะให้ผลลัพธ์ที่ถูกต้องหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของข้อมูลที่ใช้ แบ่งออกได้เป็น 3 ขั้นตอนย่อยคือ

    3.1 ทำการคัดเลือกข้อมูล (Data Selection) เป็นการกำหนดเป้าหมายก่อนว่าเราจะทำการวิเคราะห์อะไร เลือกใช้เฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เราจะทำการวิเคราะห์

3.2 ทำการกลั่นกรองข้อมูล (Data Cleaning) เป็นการลบข้อมูลซ้ำซ้อน แก้ไขข้อมูลที่ผิดพลาด เช่น ข้อมูลผิดรูปแบบ ข้อมูลที่หายไป ข้อมูลที่ outlier ที่แปลกแยกจากคนอื่น

3.3 แปลงรูปแบบของข้อมูล (Data transformation) เป็นขั้นตอนการเตรียมข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่พร้อมนำไปใช้ในการวิเคราะห์ ตามอัลกอริธึมของ data mining ที่เลือกใช้

4. Modeling เป็นขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคดาต้าไมนิ่ง เช่น

- classification สร้างโมเดลจากข้อมูลที่มีอยู่เพื่อทำนายอนาคต เช่น ทำนายปริมาณน้ำฝนที่ตกในวันถัดไป

- clustering เป็นการแบ่งข้อมูลหลายๆ กลุ่มตามความคล้ายคลึง เช่น แบ่งกลุ่มนักศึกษาตามคะแนนที่ได้

- association rules เป็นการหาความสัมพันธ์ของข้อมูลที่เกิดร่วมกัน เช่น ค้นหาสินค้าที่มีการซื้อร่วมกันบ่อยๆ

5. Evaluation เป็นการประเมินหรือวัดประสิทธิภาพของโมเดลวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนก่อนหน้านั้น

6. Deployment นำโมเดลที่ได้หรือผลการวิเคราะห์ได้ไปใช้งานจริง

ตัวอย่าง CRISP-DM อ้างอิงจากงานวิจัยเรื่อง การใช้เทคนิคดาต้าไมน์นิ่งเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษานิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์

1. Business Understanding ปัญหาคือ นิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์จะเลือกภาควิชาเมื่อขึ้นชั้นปีที่ 2 นิสิตเลือกภาควิชาไม่ตรงกับความสามารถของตนเอง โดยเลือกตามเพื่อนหรือเลือกตามที่ผู้ปกครองแนะนำ ผลที่ตามมานิสิตบางคนได้ผลการเรียนตกต่ำและทำให้ต้องออกจากมหาวิทยาลัยกลางคัน
2. Data Understanding ข้อมูลคณะวิศวกรรมศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์ช่วงปี พ.ศ. 2535-2542 มีนิสิตประมาณ 10,000 คน ข้อมูลมีจำนวน 476,085 แถว โดยข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน ข้อมูลประวัติส่วนตัวของนิสิตประกอบด้วย เพศ ที่อยู่ GPA ระดับมัธยมปลาย GPA ชั้นปีที่ 1 และข้อมูลการลงทะเบียนของนิสิต ประกอบด้วยเกรดวิชาคณิตศาสตร์ เกรดวิชาฟิสิกส์ เกรดวิชาเคมี
3. Data Preparation คัดเลือกวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาควิชาต่างๆ ในคณะวิศวกรรมศาสตร์ แปลงข้อมูลให้เหมาะสมกับการวิเคราะห์
4. Modeling แบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ 70% ของข้อมูลทั้งหมดใช้ในการสร้างโมเดล 30%ของข้อมูลทั้งหมดใช้ในการทดสอบประสิทธิภาพของโมเดล สร้างโมเดลด้วยเทคนิค Decision Tree วึ่งจะเป็นโมเดลที่เข้าใจได้ง่าย โมเดลแบ่งแยกตามภาควิชาต่างๆ เช่น ภาควิชาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ วิศวกรรมไฟฟ้า คำตอบ (class) จะแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ Good หมายถึงนิสิตเรียนในภาควิชานี้แล้วจบมาได้ GPA อยู่ในช่วง 40% แรก (top 40%) Bad หมายถึง นิสิตเรียนในภาควิชานี้แล้วจบมาได้ GPA อยู่ในช่วง 40% จากท้าย (bottom 40%)
5. Evaluation ทดสอบด้วยข้อมูล 30% ที่แบ่งไว้ แล้วคำนวณค่าความถูกต้อง

6. Deployment นำไปแนะนำนิสิตชั้นปีที่ 1 ที่กำลังจะเลือกภาควิชา พิจารณาจากเกรดตามโมเดลที่สร้างได้

ส่วนการใช้ซอฟต์แวร์ RapidMiner

RapidMiner ในตอนแรกใช้ชื่อบริษัทว่า Rapid-I ก่อนตั้งขึ้นเมื่อปี 2006 ในช่วงแรกบริษัทตั้งอยู่ที่ประเทสเยอรมันนี ปี 2013 ได้เปลี่ยนชื่อบริษัทเป็น RapidMiner หลังจากได้รับเงินลงทุนจำนวน 5 ล้านเหรียญและย้ายบริษัทมาอยู่ที่บอสตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลิตภัณฑ์หลักของบริษัทคือ RapidMiner Studio 6 บริษัทชั้นนำต่างๆ เช่น PayPal ใช้ซอฟต์แวร์ RapidMiner Studio 6 โดยสามารถดาวน์โหลดได้จาก http://rapidminer.com/download-rapidminer/ เมื่อเริ่มใช้งานจะพบกับหน้าต่าง Home Screen ดังรูป

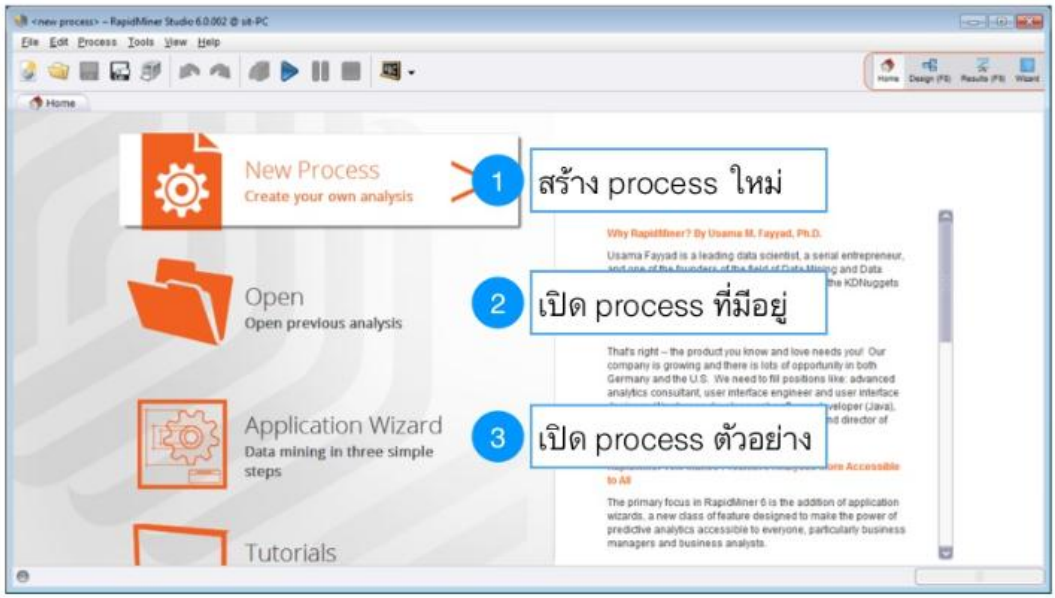

- องค์ประกอบของ RapidMiner Studio 6

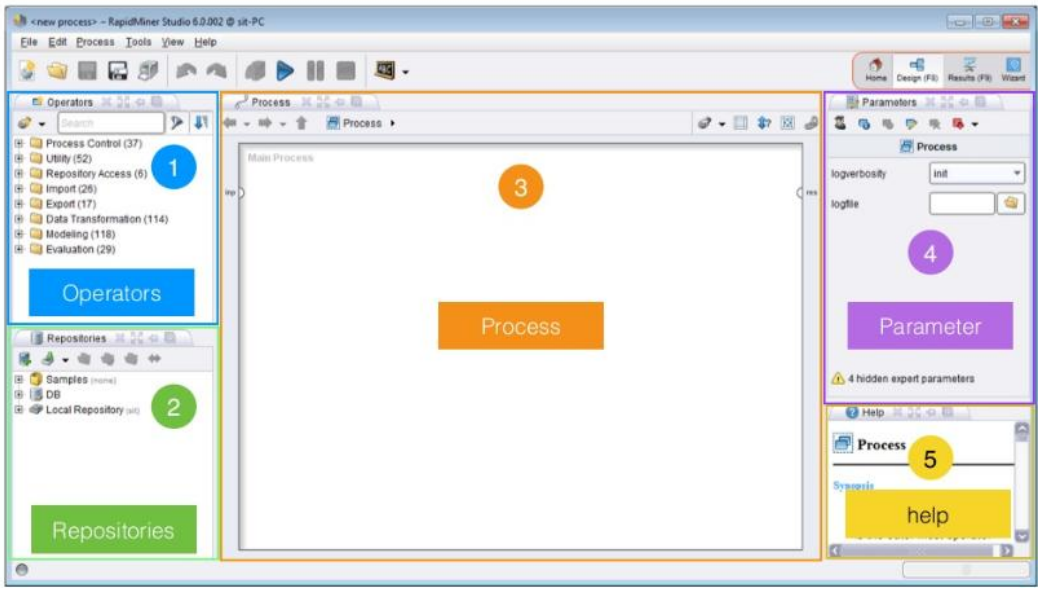

- เมนูใน RapidMiner Studio 6

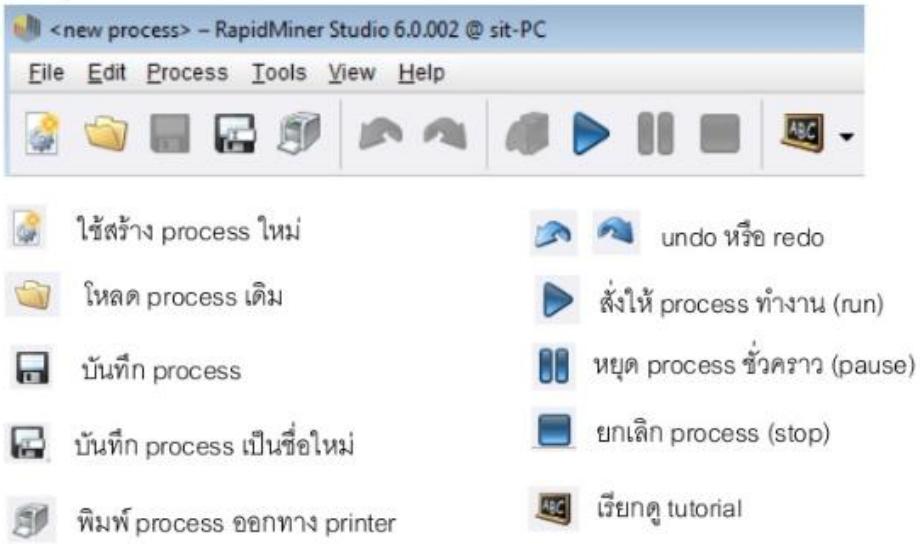

การเตรียมข้อมูล

ข้อมูลแสดงในรูปแบบของตาราง แถวเรียกว่า ตัวอย่าง (example) คอลัมน์เรียกว่า แอตทริบิวต์ (attribute) มี 3 หน้าที่ที่ใช้งานบ่อย

- ไอดี (ID) เป็นแอตทริบิวต์ที่แสดงหมายเลขของข้อมูลหรือ primary key ในฐานข้อมูล
- แอตทริบิวต์ทั่วไป (attribute) เป็นแอตทริบิวต์ปกติที่จะใช้ในการสร้างโมเดลหรือเรียกว่าเป็นฟีเจอร์ (feature) หรือตัวแปรต้น (independent variable)
- ลาเบล (label) เป็นแอตทริบิวต์ชนิดพิเศษที่มักจะใช้แสดงคำตอบของสิ่งที่เราต้องการจะสร้างโมเดลทำนาย หรือเรียกว่าคลาส (class) หรือตัวแปรตาม (dependent variable)

ประเภทของข้อมูลที่เก็บไว้ในแต่ละแอตทริบิวต์

- Nominal ข้อมูลประเภท category (ข้อมูลที่ไม่ใช่ตัวเลข) มีค่ามากกว่า 2 ค่าขึ้นไป
- Binomial ข้อมูลประเภท category (ข้อมูลที่ไม่ใช่ตัวเลข) มีค่าเพียง 2 ค่าเท่านั้น
- Numeric ข้อมูลประเภทตัวเลข
- Text ข้อมูลประเภทข้อความ

- Repository
  - เป็นที่เก็บข้อมูลและ process เพื่อใช้งานใน RapidMiner Studio 6
  - ทำให้ไม่ต้องโหลดข้อมูลจากไฟล์ใหม่ทุกครั้ง
- องค์ประกอบในส่วน Repository
  - ส่วนที่ 1
    - สำหรับสร้าง Repository ใหม่
    - โหลดไฟล์ประเภทต่างๆ เข้าไปไว้ใน Repository
    - สร้างโฟลเดอร์ใหม่
  - ส่วนที่ 2
    - ข้อมูลและ process Sample ที่ RapidMiner Studio 6 เตรียมไว้ให้
    - ข้อมูลที่เก็บอยู่ในแต่ละ Repository

ไฟล์ประเภท CSV ย่อมาจาก Comma Separated Value ใช้เครื่องหมาย , (comma) คั่นระหว่างแอตทริบิวต์ ไฟล์ CSV สามารถ export ได้จาก Excel หรือ database ต่างๆ

การโหลดไฟล์ CSV เข้าไปใช้ใน RapidMiner Studio 6 ทำได้ 2 แบบ

- ใช้การ import ในส่วนของ Repositories โหลดเข้ามาเก็บไว้และใช้งานได้ตลอด ถ้าข้อมูลในไฟล์ CSV มีการเปลี่ยนแปลงจะไม่ update ต้องทำการโหลดใหม่
- ใช้โอเปอร์เรเตอร์ Read CSV โหลดเข้ามาใช้งานโดยการอ่านจากไฟล์ CSV ทุกครั้ง เมื่อไฟล์ update ข้อมูลจะเปลี่ยนตาม

- โหลดไฟล์ csv เข้าไปไว้ใน Repository
  - ในส่วน Repositories เลือก Import CSV File…
  - เลือกไฟล์ weather_nominal.csv ใน thumb drive

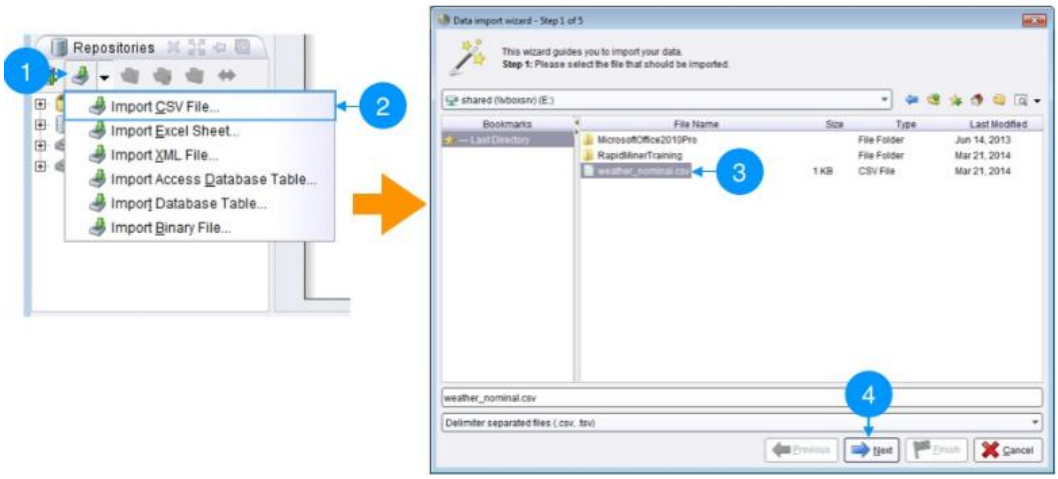

- ข้อมูลที่โหลดเข้าไปแสดงในรูปแบบของตาราง

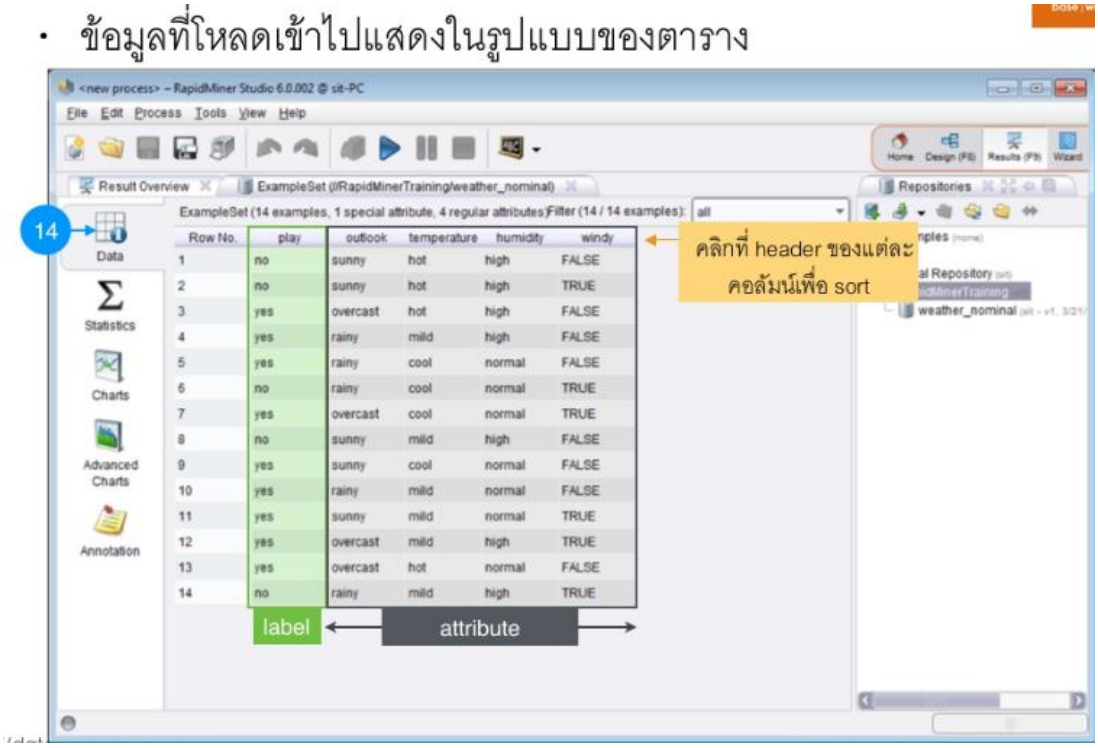

- ข้อมูลที่โหลดเข้าไปแสดงในรูปแบบของค่าสถิติ

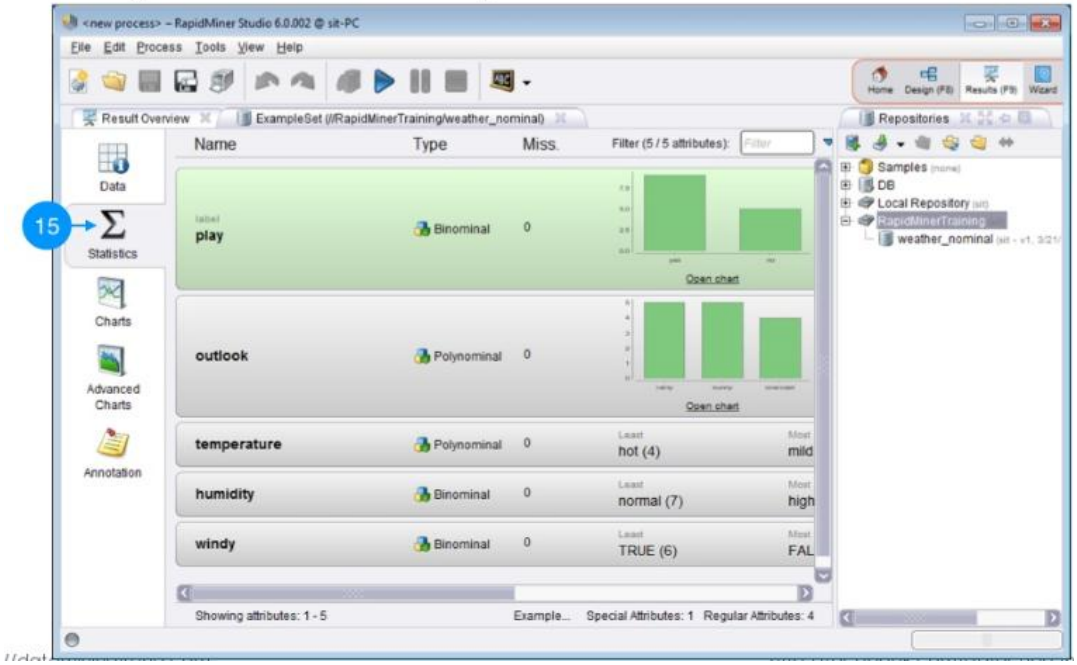

- ข้อมูลที่โหลดเข้าไปแสดงในรูปแบบของกราฟต่างๆ

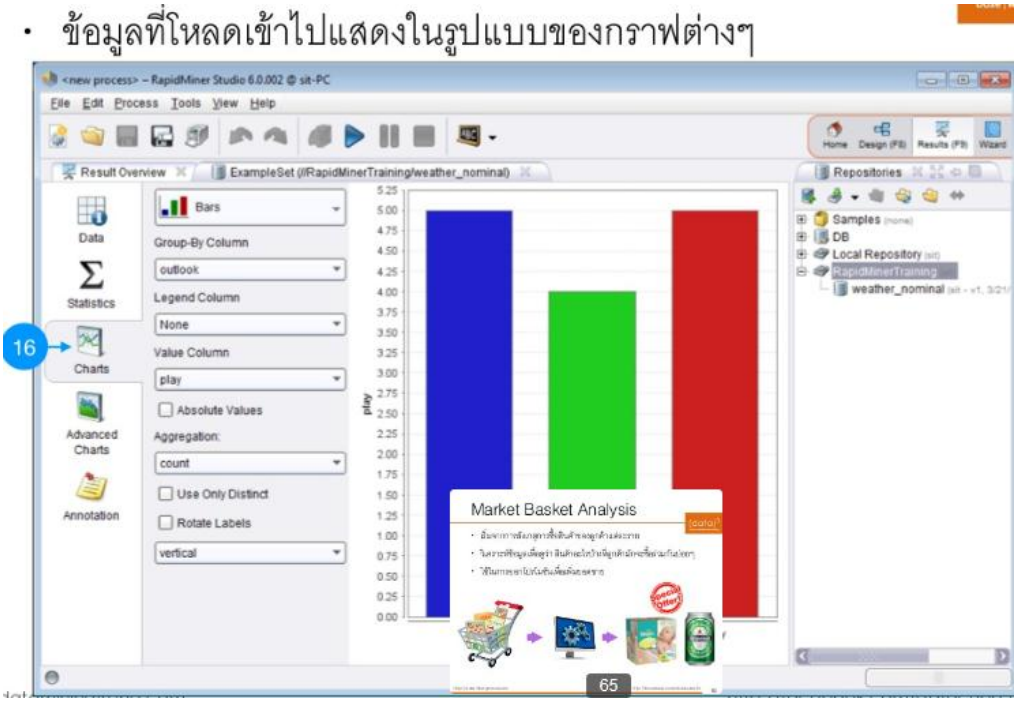

ตัวอย่างการใช้ Association Rules โดยการทำ Market Basket Analysis เริ่มจากการสังเกตุการซื้อสินค้าของลูกค้าแต่ละราย วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อดูว้า สินค้าอะไรบ้างที่ลูกค้ามักจะซื้อร่วมกันบ่อยๆ เพื่อใช้ในการออกโปรโมชั่นเพื่อเพิ่มยอดขาย โดยนำข้อมูลที่ได้จากการซื้อสินค้าแต่ละครั้งของลูกค้าที่จัดเก็บไว้ใน database มาทำการแปลงข้อมูลจาก POS database เป็น transaction database โดย group by ตามเวลาที่ซื้อสินค้า

- นับจำนวนครั้งการซื้อสินค้าแต่ละชนิดคิดเป็น % ของการซื้อสินค้า
- วิเคราะห์เพื่อหาสินค้าที่มีการซื้อมากกว่าหรือเท่ากับ 50%

Items	Transaction ID				Support
	1	2	3	4	
Apple	1	0	1	0	2/4 = 50%
Beer	0	1	1	1	3/4 = 75%
Cereal	1	1	1	0	3/4 = 75%
Diapers	1	0	0	0	1/4 = 25%
Eggs	0	1	1	1	3/4 = 75%

Items	Transaction ID				Support
	1	2	3	4	
Apple	1	0	1	0	2/4 = 50%
Beer	0	1	1	1	3/4 = 75%
Cereal	1	1	1	0	3/4 = 75%
~~Diapers~~	~~1~~	~~0~~	~~0~~	~~0~~	~~1/4 = 25%~~
Eggs	0	1	1	1	3/4 = 75%

- กฎความสัมพันธ์ (association rules)
  - สร้างจากสินค้าที่ลูกค้าซื้อบ่อยๆ
  - รูปแบบของกฎความสัมพันธ์ คือ **LHS ⇒ RHS**
    - LHS คือ Left Hand Side สินค้าที่ซื้อพร้อมกันบ่อยๆ ด้านซ้ายของกฎ
    - RHS คือ Right Hand Side สินค้าที่ซื้อพร้อมกันบ่อยๆ ด้านขวาของกฎ

Frequent itemset	Support	Size
{Apple, Cereal}	2/4 = 50%	2
{Beer, Cereal}	2/4 = 50%	2
{Beer, Eggs}	3/4 = 75%	2
{Cereal, Eggs}	2/4 = 50%	2
{Beer, Cereal, Eggs}	2/4 = 50%	3

Apple ⇒ Cereal
Beer ⇒ Cereal
Beer ⇒ Eggs
Cereal ⇒ Apple
Cereal ⇒ Eggs
Cereal, Eggs ⇒ Beer
Eggs ⇒ Beer

การประยุกต์ใช้ในการเพิ่มยอดขายโดยแนะนำสินค้าที่ลูกค้ามักจะซื้อพร้อมกันบ่อยๆ (cross-selling) และใช้ในการจัดสินค้าในร้านโดย การวางสินค้าที่ลูกค้ามักซื้อพร้อมกันไว้ใกล้ๆ กัน หรือวางสินค้าที่ลูกค้ามักซื้อพร้อมกันไว้ไกลๆ กัน

การหากฎความสัมพันธ์ (association rules) มี 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 หา frequent itemset ซึ่งใช้เวลานานกว่าขั้นตอนที่ 2 มี 2 เทคนิคที่นิยมใช้คือ

- เทคนิค Apriori (Agrawal and Srikant,1994)
  - สร้างรูปแบบของสินค้า (itemset) ที่มีจำนวนเพิ่มทีละ 1
  - คำนวณค่า support จากในฐานข้อมูล
  - ข้อเสียคือต้องดึงข้อมูลจากฐานข้อมูลหลายรอบทำให้ทำงานช้า
- เทคนิค FP-Growth (Han, Pei and Yin, 2000)
  - อ่านข้อมูลในฐานข้อมูลและสร้าง FP-tree
  - คำนวณค่า support จาก FP-tree
  - ทำงานได้เร็วกว่าวิธี Apriori

การใช้งานโปรแกรม

- โอเปอเรเตอร์ที่เกี่ยวข้อง

โอเปอเรเตอร์		คำอธิบาย
	Retrieve	ใช้สำหรับดึงข้อมูลออกมาจาก Repositories
	Pivot	ใช้สำหรับสร้างตารางในรูปแบบ Pivot
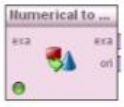	Numerical to Binominal	ใช้สำหรับแปลงข้อมูลตัวเลขให้เป็นประเภท Binominal

- เปลี่ยนพารามิเตอร์ของโอเปอเรเตอร์ Pivot ดังนี้
  - group attribute เป็นค่า id
  - index attribute เป็นค่า name

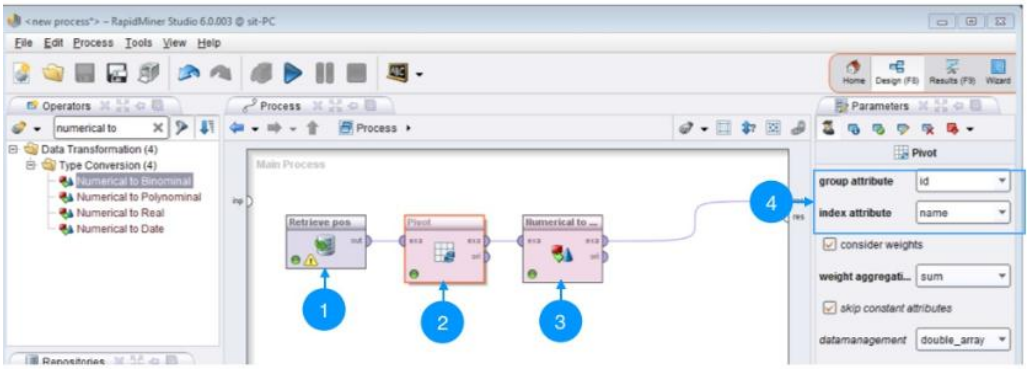

- ผลการแปลงจาก POS database

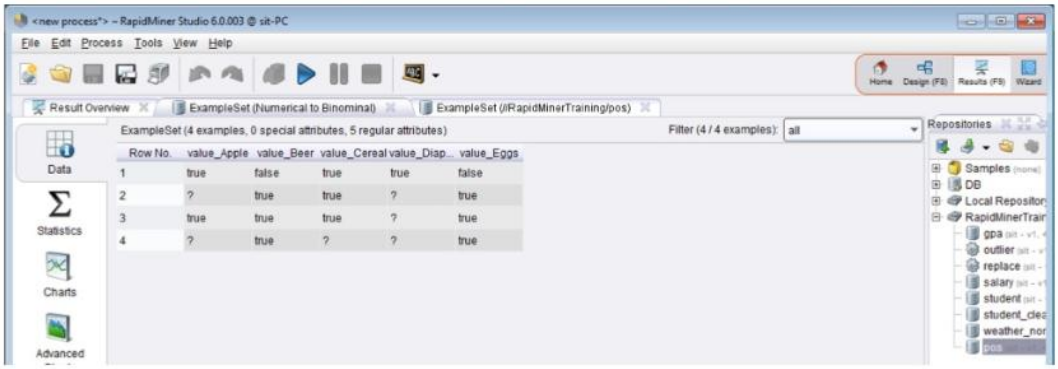

การทำ Clustering คือการแบ่งกลุ่มข้อมูล ข้อมูลที่มีลักษณะคล้ายๆ กันอยู่กลุ่มเดียวกัน ข้อมูลที่อยู่คนละกลุ่มจะมีลักษณะที่แต่ต่างกันมากๆ แต่ละกลุ่มจะเรียกว่าคลัสเตอร์ (cluster)

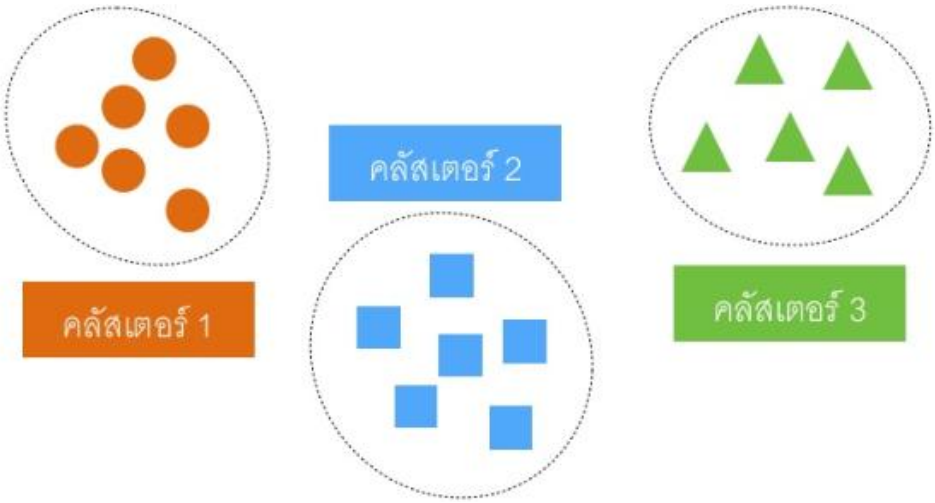

การจัดข้อมูลให้อยู่ในกลุ่มต่างๆ จะต้องมีการวัดค่าความคล้ายคลึง (similarity) หรือค่าระยะห่าง (distance) ระหว่างข้อมูลแต่ละตัว

ค่าระยะห่างที่นิยมใช้ เช่น ระยะห่างยูคลิเดียน (Euclidean distance)

- ผมรวมของระยะห่างกำลังสอง

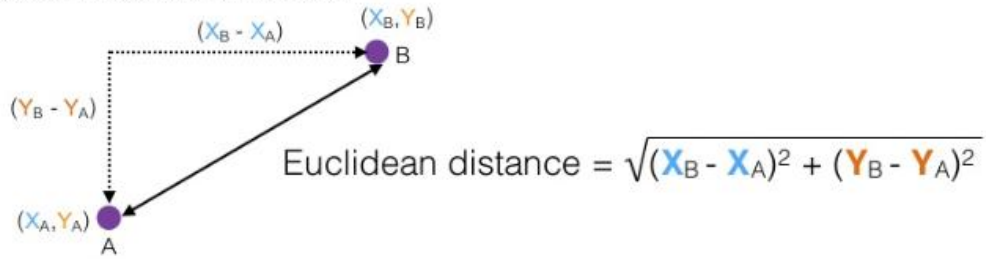

ตัวอย่างการทำ clustering ลูกค้าตามพฤติกรรมการใช้ SMS และ Phone

ID	SMS	Phone
1	27	144
2	32	44
3	41	30
4	125	21
5	105	23
6	20	121

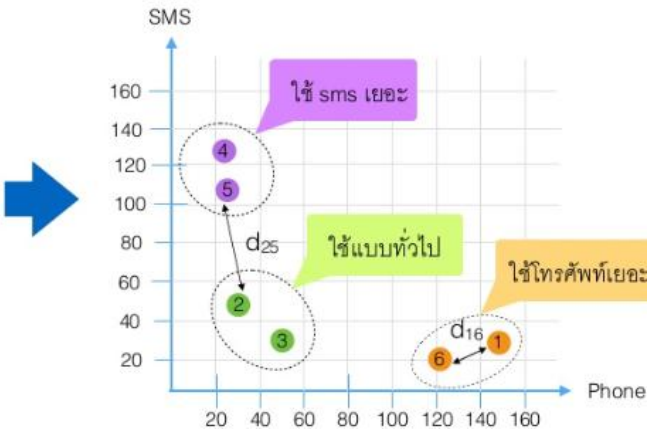

การประยุกต์ใช้ เช่น แบ่งข้อมูลลูกค้าออกเป็นกลุ่มย่อยๆ เพื่อจะได้เข้าใจพฤติกรรมการบริโภคของลูกค้าได้ดีขึ้น ส่งโปรโมชันได้ตรงกับความต้องการของลูกค้าแต่ละกลุ่ม ช่วยในการจัดกลุ่มเอกสารตามความคล้ายคลึง

เทคนิคที่นิยมใช้ในการทำ clustering

- K-Means เป็นประเภท partitional clustering ที่นิยมมากที่สุด
- ต้องกำหนดจำนวนกลุ่ม หรือคลัสเตอร์ที่ต้องการจะแบ่งในตัวแปร k
- วิธีการทำงาน
  - กำหนดจุดศูนย์กลางของแต่ละคลัสเตอร์
  - หาระยะห่างระหว่างข้อมูลกับจุดศูนย์กลาง (mean) ของแต่ละคลัสเตอร์
  - กำหนดให้ข้อมูลที่อยู่ในคลัสเตอร์ใกล้ที่สุด
  - คำนวณหาจุดศูนย์กลางของแต่ละคลัสเตอร์ใหม่
  - ทำซ้ำจนข้อมูลอยู่ในคลัสเตอร์เดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลง

- โอเปอเรเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับ K-Means

โอเปอเรเตอร์		คำอธิบาย
	Retrieve	ใช้สำหรับดึงข้อมูลออกมาจาก Repositories
	K-Means	ใช้สำหรับแบ่งกลุ่มข้อมูลด้วยเทคนิค K-Means

- โหลด tel_usage จาก Repositories
- กำหนดจำนวนกลุ่มของ K-Means ให้เป็น 3 กลุ่ม

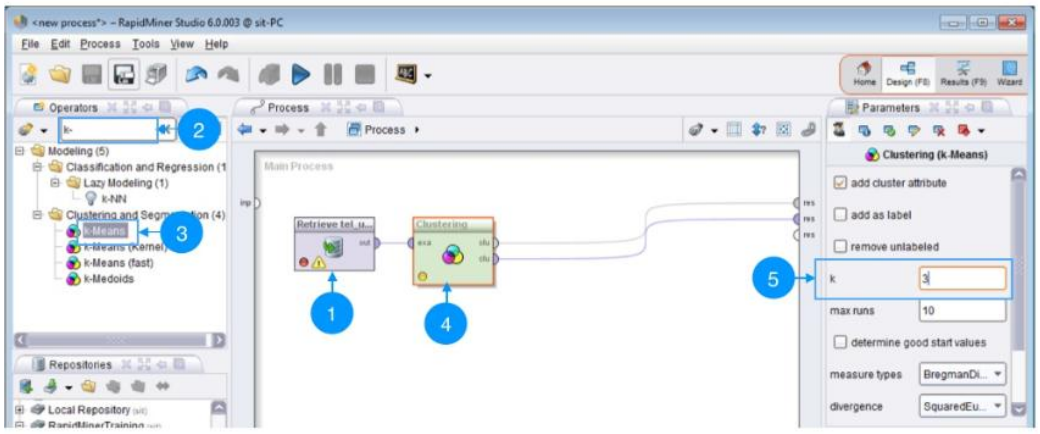

- ผลการแบ่งกลุ่มข้อมูลออกเป็น 3 คลัสเตอร์

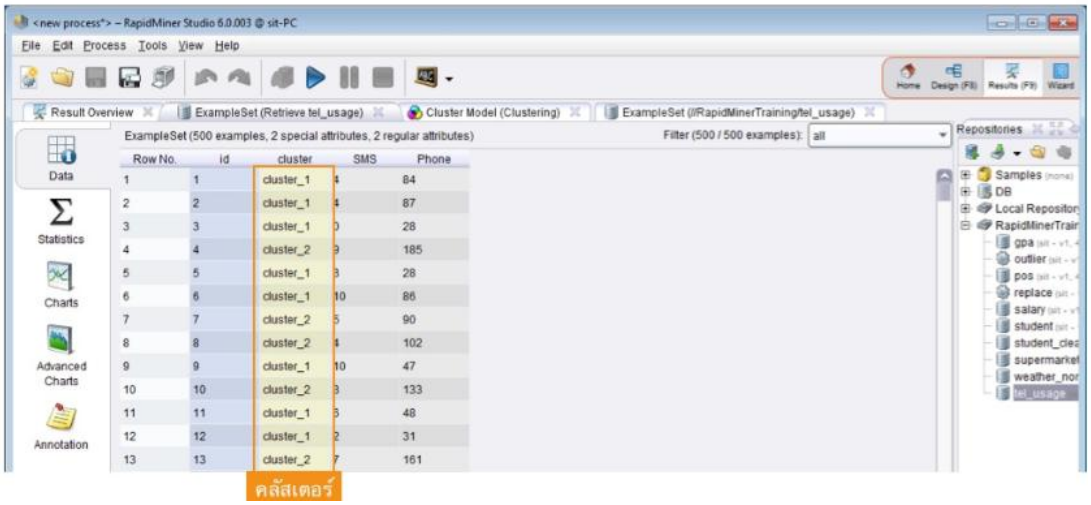

- แสดงการกระจายตัวของข้อมูลในแต่ละคลัสเตอร์

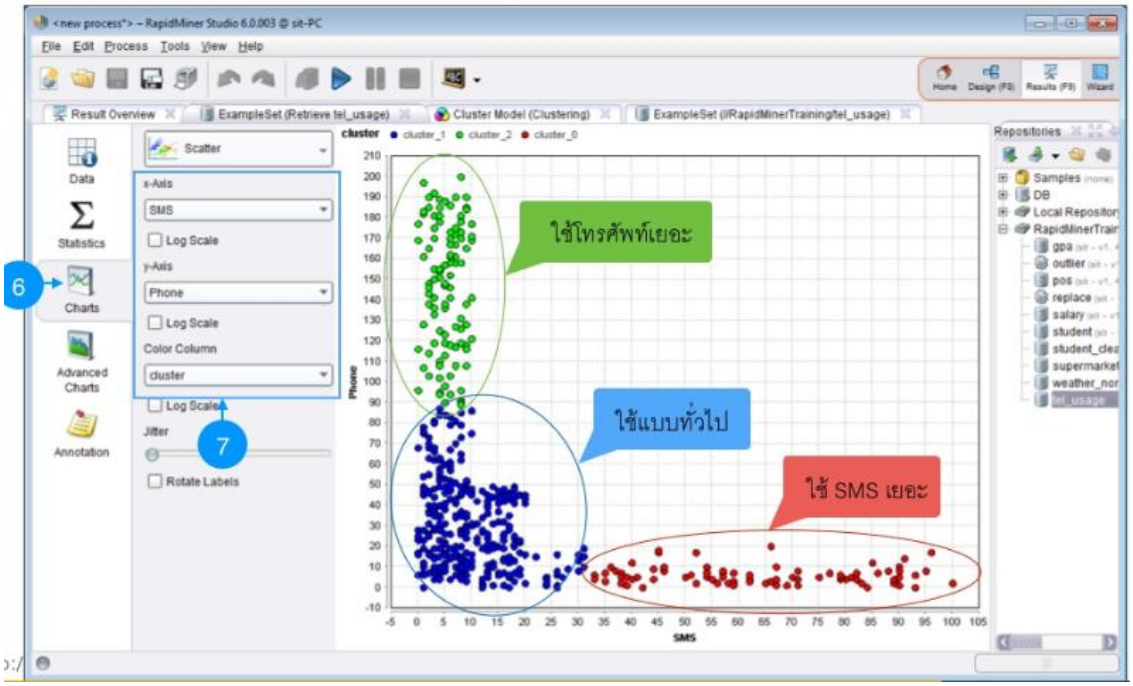

- การทำ Agglomerative clustering เป็นประเภท hierarchical clustering
- การทำ DBSCAN (Density Based Spatial Clustering of Applications with Noise) เป็นประเภท density-base clustering

การทำ Classification ตัวอย่างเช่น การทำ spam e-mail classification โดยระบุว่าอีเมลไหนเป็น spam อีเมลไหนเป็นเมลปกติ

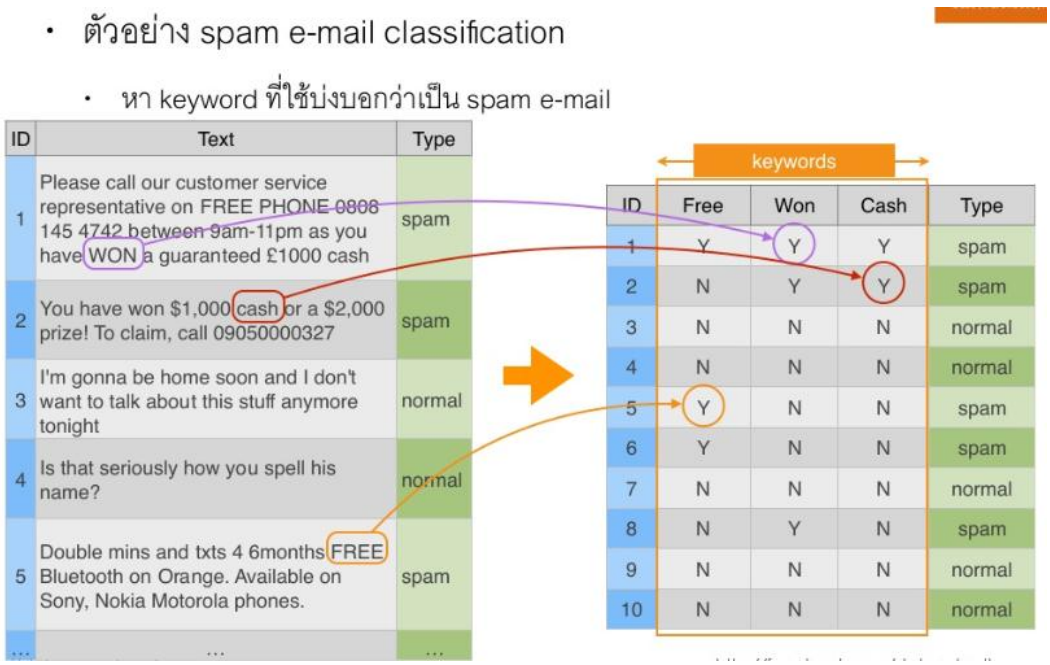

ตัวอย่าง spam e-mail classification สร้างดมเดลจาก training data ซึ่งมีลาเบล (lable)

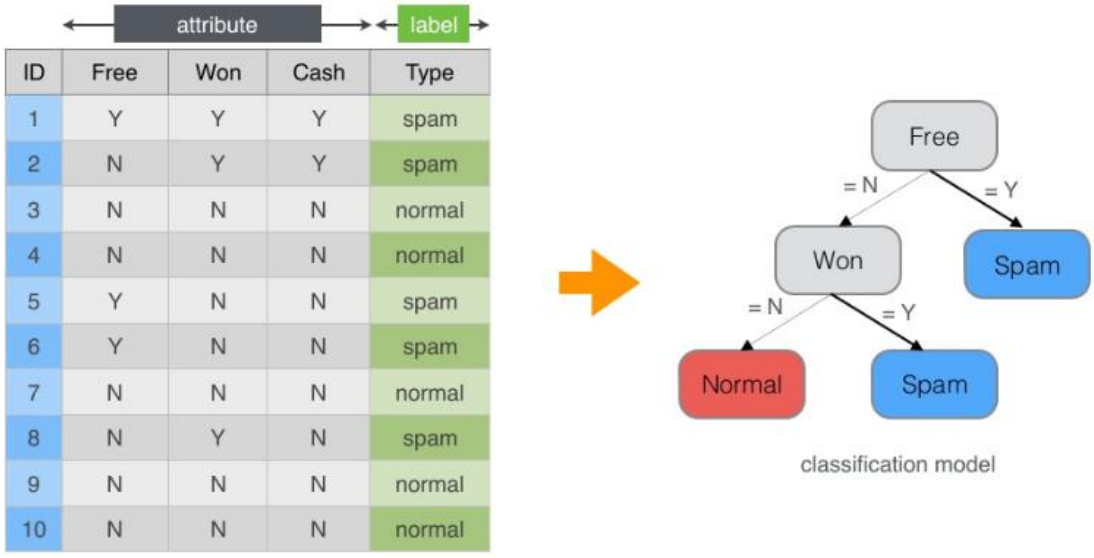

นำข้อมูลใหม่ (unseen data) มาทำนายโดยใช้โมเดล

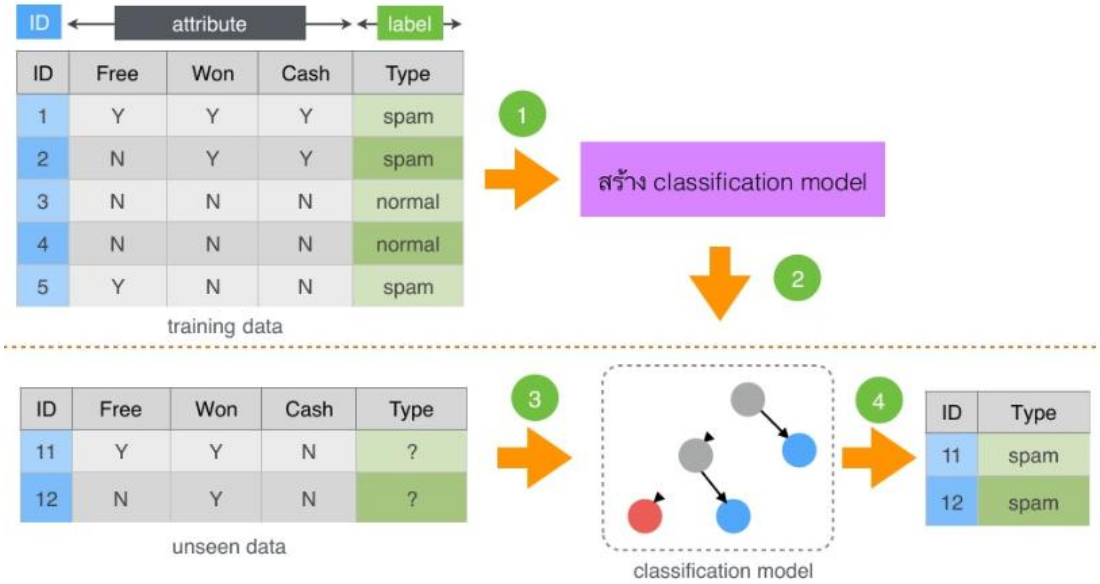

Classification Techniques โดยใช้ Decision Tree สร้างกฎได้จาก Decision Tress โดยการใส่ไปตามแต่ละ Path ของ Tree

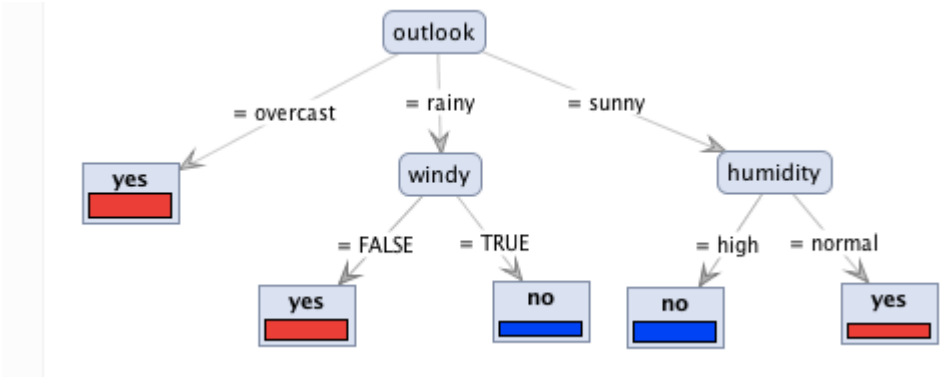

Decision Tree เป็นเทคนิคที่นิยมใช้ในการทำ Classification ขั้นตอนการสร้าง decision tree จะเลือกแอตทริบิวต์ที่มีความสัมพันธ์กับคลาสมาใช้งาน

- คำนวณค่า Entropy และ Information Gain (IG)

  Entropy (c1) = - p(c1) log p(c1)

  IG (parent, child) = Entropy(parent)-[p(c1) x Entropy(c1) + p(c2) x Entropy (c2)+…]

ตัวอย่างการใช้โมเดล Decision Tree ที่สร้างได้เพื่อทำนายผลการเลือกสาขาวิชาของนักศึกษา

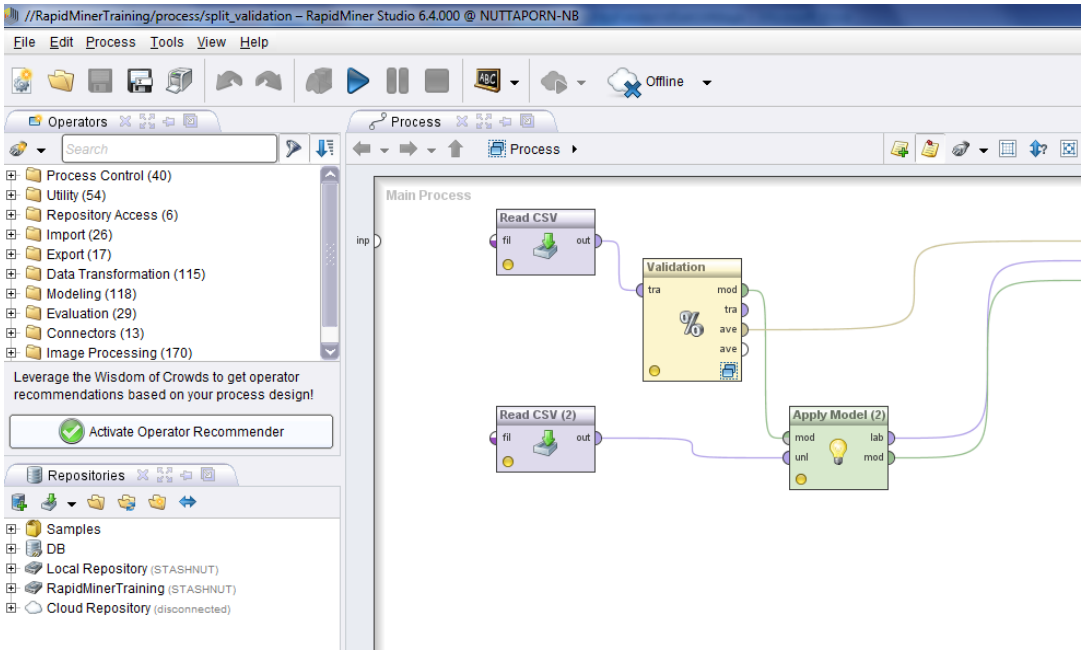

ผลลัพธ์ที่ได้จากการ run

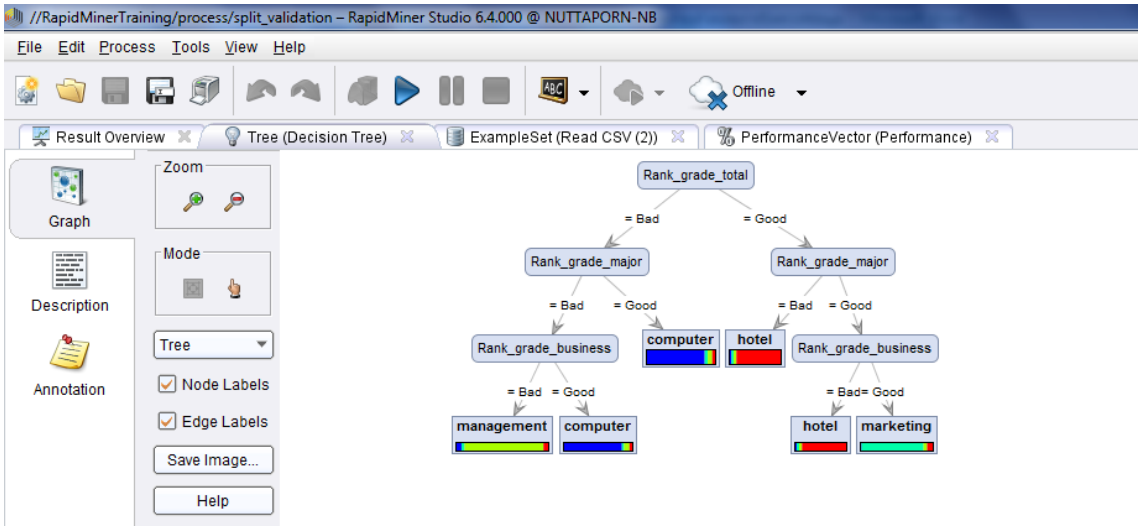

เทคนิคการใช้ Naïve Bayes จะใช้คำนวณค่าความน่าจะเป็น (probability)

โอกาสที่เกิดเหตุการณ์จากเหตุการณ์ทั้งหมด ใช้สัญลักษณ์ P() หรือ Pr() เช่น

โยนเหรียญบาท (มีหัวและก้อย) โอกาสได้หัว มีความน่าจะเป็น ½ = 0.5

โอกาสได้ก้อย มีความน่าจะเป็น ½ = 0.5

ตัวอย่าง ความน่าจะเป็นของการพบ spam mail เมื่อมี email ทั้งหมด 100 ฉบับ มี spam email ทั้งหมด 20 ฉบับ มี normal email ทั้งหมด 80 ฉบับ โอกาสที่ email จะเป็น spam มีความน่าจะเป็น 20/100 = 0.2 หรือ P(spam)= 0.2 โอกาสที่ email จะเป็น normal มีความน่าจะเป็น 80/100 = 0.8 หรือ P(normal) = 0.8

Naïve Bayes จะใช้หลักการของความน่าจะเป็นแบบมีเงื่อนไข

$$P(A|B) = \frac{P(A \cap B)}{P(B)}$$

โดยการประยุกต์เป็น $P(C|A) = \frac{P(A|C) \times P(C)}{P(A)}$

เมื่อ P(C|A) คือความน่าจะเป็นของข้อมูลที่มีแอตทริบิวต์ A จะมีคลาส C

P(A|C) คือ ความน่าจะเป็นของข้อมูลใน training data ที่มีแอตทริบิวต์ A และมีคลาส C

$P(A|C) = P(a_1 \cap a_2 \cap a_3 \ldots \cap a_m|C)$

$P(A|C) = P(a_1|C) \times P(a_2|C) \times P(a_3|C) \times \ldots P(a_m|C)$

P(C) หรือ P(A) คือ ความน่าจะเป็นของคลาส C หรือแอตทริบิวต์ A

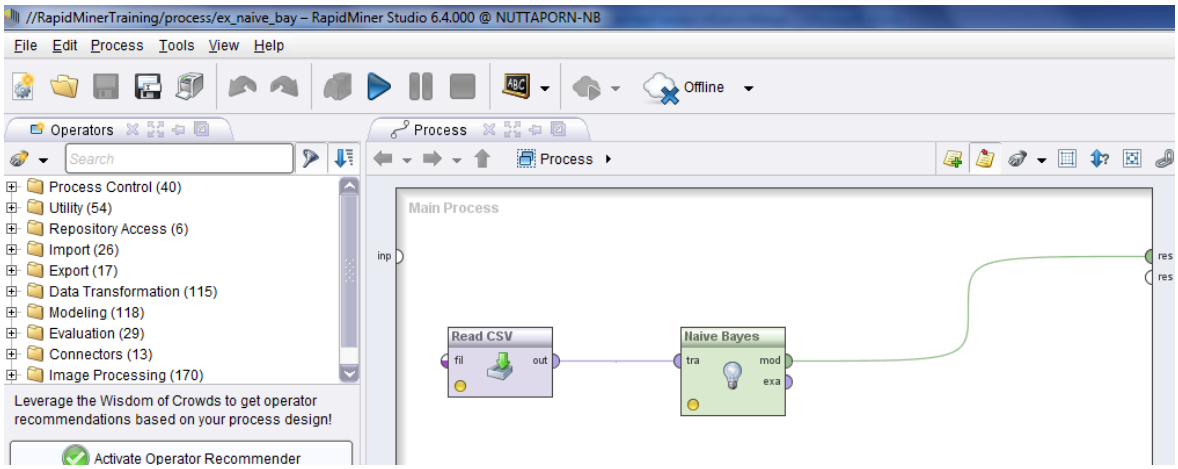

ผลจากการ run Naïve Bayes

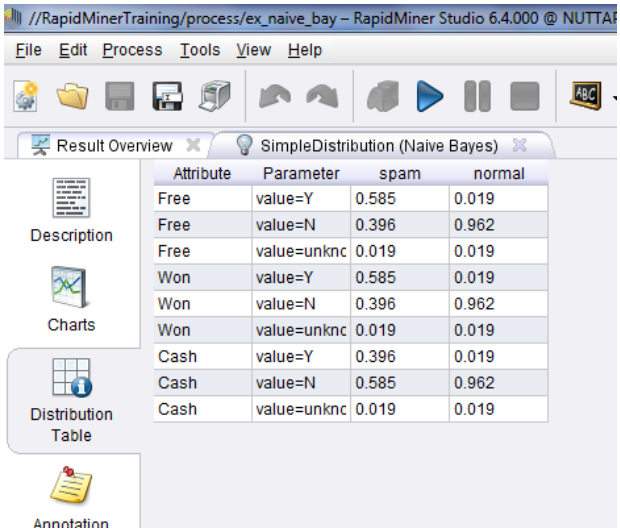

Attribute	Parameter	spam	normal
Free	value=Y	0.585	0.019
Free	value=N	0.396	0.962
Free	value=unknc	0.019	0.019
Won	value=Y	0.585	0.019
Won	value=N	0.396	0.962
Won	value=unknc	0.019	0.019
Cash	value=Y	0.396	0.019
Cash	value=N	0.585	0.962
Cash	value=unknc	0.019	0.019

การ Classification โดยใช้ K-nearest Neighbors (kMN) เป็นการจำแนกข้อมูลที่มีลักษณะคล้ายๆ กันให้อยู่ใน class เดียวกัน โดย K เป็นจำนวนข้อมูล ตัวอย่างการให้ยาของคนไข้โดยดูจากอายุและค่า Na/K

ID	Na/k	Age	Type
1	10	20	A
2	25	15	A
3	10	15	A
4	50	15	B
5	55	20	B
6	60	30	B
7	35	40	C
8	25	50	C
9	30	60	C
10	40	55	C

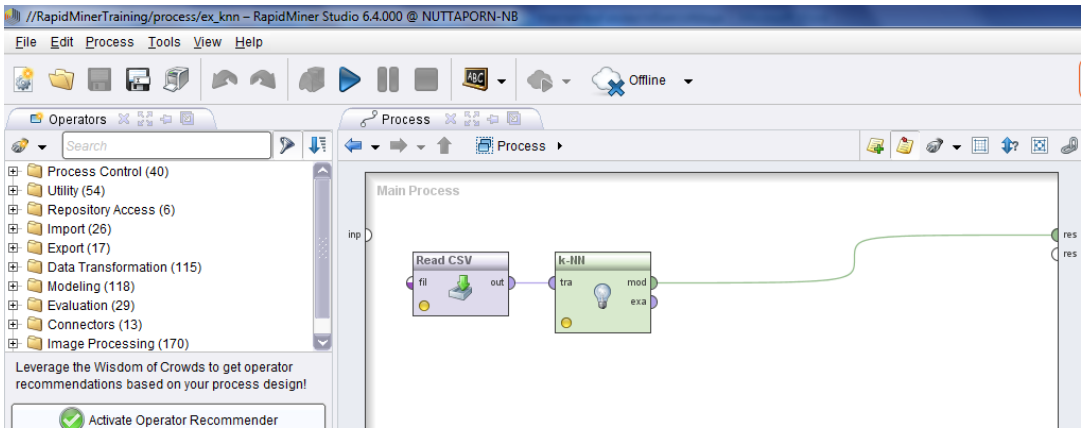

ผลลัพธ์จากการ Run K-nearest Neighbors (kMN)

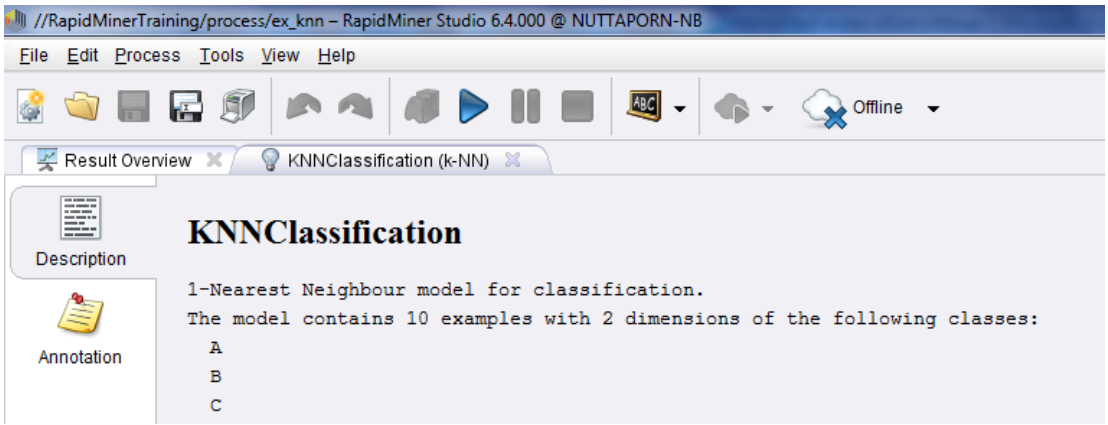

การทำ Text Mining เบื้องต้น

ข้อมูลแบ่งเป็นแบบมีโครงสร้าง (structure) และไม่มีโครงสร้าง (unstructure)

ข้อมูลแบบมีโครงสร้าง เช่นข้อมูลเก็บในรูปแบบตาราง

ID	outlook	humidity	windy	play
1	Sunny	High	FALSE	No
2	Sunny	High	TRUE	No
3	Overcast	Normal	FALSE	yes

←numeric →← nominal →←———— binominal ————→

ข้อมูลแบบไม่มีโครงสร้าง เช่น ข้อมูลที่เป็นข้อความ ข้อมูลที่เป็นรูปภาพ ข้อมูลที่ไม่มีโครงสร้างที่เก็บอยู่ในรูปแบบข้อความ รูปภาพ เสียงมีจำนวนมากถึง 80%ของข้อมูลทั้งหมด เช่น ข้อความใน Social Network ต่างๆ เช่น Facebook, Twitter, LinkedIN ข้อความในเอกสารต่างๆ เช่น email, SMS , รายงานต่างๆ ข้อความในข่าวต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์, Google News

การประยุกต์ใช้ข้อมูลประเภทข้อความ เช่น การหาข่าวที่ใกล้เคียง การวิเคราะห์ทัศนคติในแง่ต่างๆ จากสังคมออนไลน์

ในการวิเคราะห์ข้อมูลข้อความต้องทำการแปลงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่มีโครงสร้าง เช่น การนับความถี่ของคำ (ที่สนใจจะแปลความหมาย) ที่เกิดขึ้นในข้อความ ในที่นี้เป็นข้อความภาษาอังกฤษ โดยทำการแปลงคำให้เป็นนรากศัพท์ (root) เช่น finding แปลงเป็น find ตัดคำเชื่อมหรือคำที่เป็นบุพบททิ้ง และนับคำที่เกิดขึ้นในแต่ละเอกสร ถ้ามีคำนั้นให้เป็น 1 ถ้าไม่เกิดขึ้นให้เป็น 0 แล้วพิจารณาความถี่หรือจำนวนครั้งที่คำนั้นเกิดขึ้นในเอกสารทั้งหมด (Term Frequency)

-TF-IDF คือจำนวนครั้งของคำที่เกิดขึ้นคูณกับจำนวนคำที่เกิดขึ้นเฉพาะเอกสารในคลาส

- จำนวนคำท่พิจารณาต่อกัน N ตัว

unigram พิจารณาการเกิดของแต่ละคำ

bi-gram พิจารณาการเกิดขึ้นของคำที่ติดกัน 2 คำ เช่น so good

tri-gram พิจารณาการเกิดขึ้นของคำที่ติดกัน 3 คำ เช่น smell so good

วิธีการ โดยการติดตั้ง text mining plugin ลงใน RapidMiner Studio 6 โดยเลือกเมนู Help>Updates and Extension (Marketplace)… ค้นหา plugin ที่ชื่อว่า text mining โดยมีกระบวนการดังนี้

โอเปอเรเตอร์	คำอธิบาย
Process Document from files	อ่านข้อความต่างๆ และคำนวนค่า term representation
X-Validation	แบ่งข้อมูลสำหรับสร้างและทดสอบโมเดลแบบ 10-flod

	cross-validation
Store	สำหรับบันทึกผลลงใน Repositories
Tokenize	สำหรับตัดข้อความ text ออกเป็นคำศัพท์ต่างๆ (term)
Filter Token (by Length)	สำหรับกรองคำศัพท์ที่มีความยาวน้อยกว่าหรือมากกว่าที่กำหนด
Stem (Porter)	สำหรับแปลงคำให้อยู่ในรูปของรากศัพท์
Filter Stopwords (English)	สำหรับลบคำที่เป็น Stopwords เช่น an, an, the
SVM(linear)	สร้างโมเดล Support Vector Machines ด้วย Linear Kernal

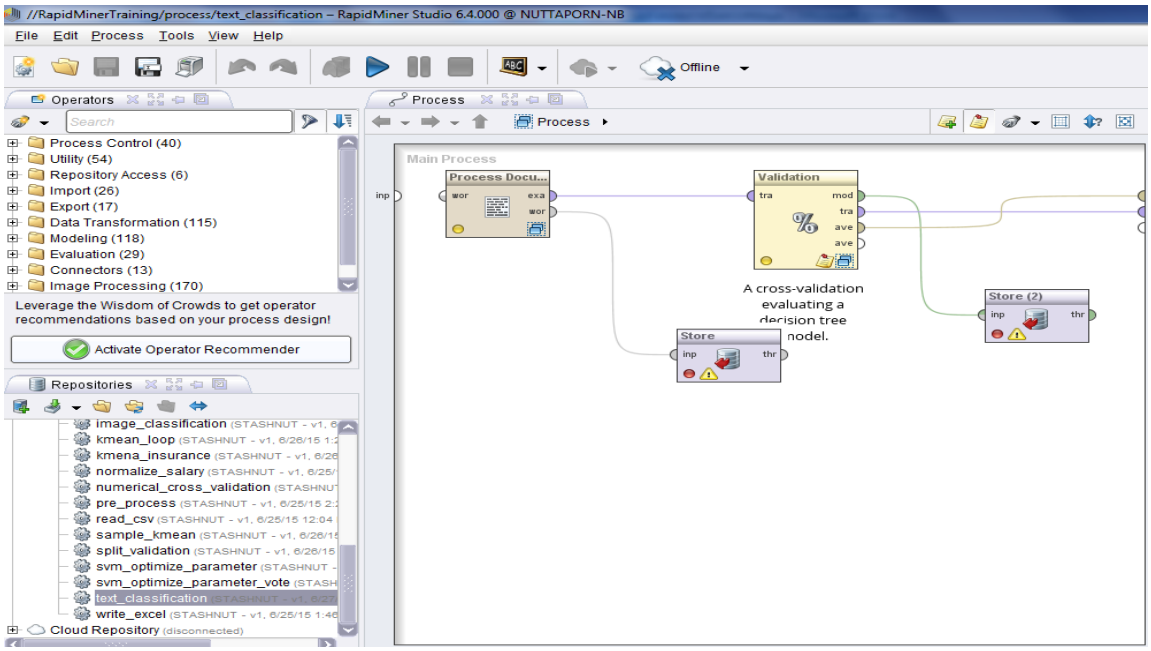

ผลลัพธ์ของโมเดล

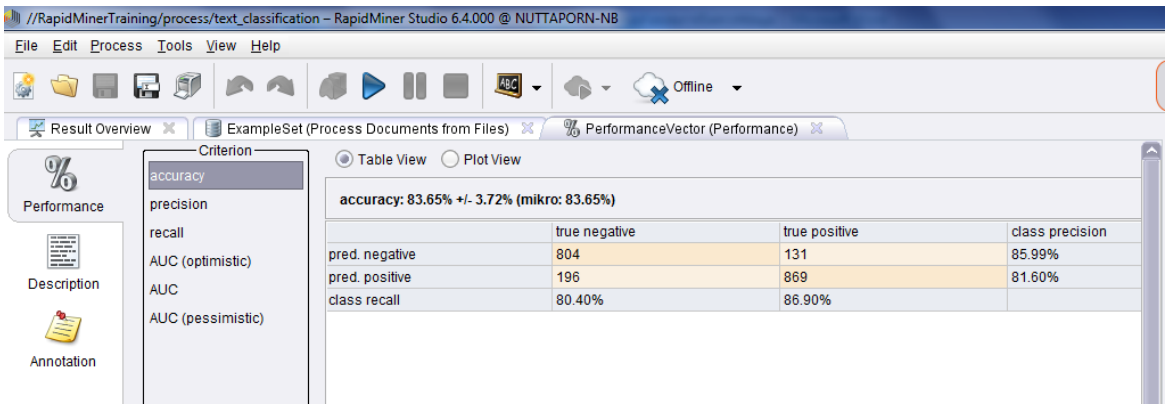

4. ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ความรู้และทักษะในการใช้โปรแกรม RapidMiner Studio 6 ในการทำ Data Mining
2. นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปผลิต/ปรับปรุงชุดวิชาทางของแขนงวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
3. นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปใช้ในงานวิจัย

คำชี้แจงการใช้เอกสาร

ขอขอบคุณที่ท่านให้ความสนใจศึกษาเอกสารเผยแพร่ความรู้ (KM) ของสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มสธ. ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์เชิงวิชาการในวงกว้าง ทั้งนี้ หากท่านนำข้อมูลจากเอกสารนี้ไปใช้ประโยชน์ ขอให้อ้างอิงแหล่งที่มาของเราด้วย พร้อมทั้งแจ้งให้เราทราบถึงแหล่งที่ท่านนำไปใช้อ้างอิง โดยแจ้งมาทางอีเมล stoffice@stou.ac.th เพื่อประโยชน์ในการบูรณาการข้อมูลร่วมกัน